

Katrineholms-Kurtren

Tisdagen den 28 juni 1955

Reportage

Ärr-Pe

Festligt Flodagille till klang från stråkar

Midsommar och bygdespelmen – det är två äktsvenska sommarinslag, som hör ihop. En spelmans fiol skall kunna tolka både glädje och sorg, den skall locka till dans med glada melodier likaväl som den skall kunna förmedla århundradens mystik och erinringar om livets allvar genom mollstämda melodier från skälvande strängar.

När spelmän från midsommarhelgens Julitastämman på söndagen gästade Floda kyrka och senare familjerna Hultström på Fors säteri fanns alla de ingredienser med, som skapar den äkta spelmansatmosfären. I templet ljud fiolerna allvarsmättade i kyrklig visa och marsch; i godsägare Hultströms nyinredda gillestuga, lövad och grann, med kritad spis och ängens alla ljuvliga vildblomster på hyllor och bord, gröna björkar kring väggarna och bygdedräktklädda gäster på stolarna, fick instrumenten en annan röst. Då klang det av glada polskor, löftesfyllda brudmarscher, låtar på nyckelharpa och hummel. Fötter trampade takten mot grova golvtilljor, frågan är om inte älghuvudet på väggen öronviftade i kapp med Werner Jönssons fantastiskt framförda polska av Lapp-Nils, och Nils Olsson från Medelpad, som i likhet med sin hembygds spelemän lyfter på hatten bara för Gud och kungen, strök sina grå mustascher och tänkte på låtarna han skall spela om några dar på ett bondbröllop, då det skall gå likadant till som för 100 år sen.

Här på sidan kan ni se hur det var då spelmännen bjöds på fest vid Fors. En gång stannade en spelman ett år och två månader där. Så länge hade inte söndagens gäster tid att bli kvar, även om de kanske inte haft nånting direkt emot det. I varje fall inte om det hela tiden varit lika underbart vackert och varmt som i söndags med Kyrksjöns krusiga vatten tittande fram bakom säteriets varmröda karolinerbyggnad.

På gården framför den gamla säteribyggnaden i karolinerstil ställde den färggranna skaran med folkskollärare Gustaf Wetter i spetsen upp vid ankomsten till Fors för att med glada låtar kungöra att nu stundade det spelmansgille med kyrkkaffe. Dagen och värden till ära fick stråkarna förstas klinga i några av godsägare Ivar Hultströms egna kompositioner.

Om spelmän som tidigare gästade Fors berättade värden i sitt hälsningsanförande, sen skaran bänkat sig i den härliga, av sommarens alla örter doftande gillestugan. Han minde om Jon Erik Öst och Hjort-Anders, vilka båda besökt Fors under sina turnéer, då de spred kännedom i landet om våra folkmusikskatter.

Hr Gustaf Wetter erinrade om en spelman och kompositör från Floda, som med sina tankar säkert var i sin hembygd denna vackra dag och till vilken spelmännens hälsning nu gick, C. G. Axelsson, som vårdas på Norrbackainstitutet.

Olika instrument spelades det på vid gillet på Fors. »Världens ende hummelspelman», som vi berättade om i måndagstidningen framträdde t. ex. Gossen överst till vänster här skäms heller inte för sig. Han är den ende i Sörmland som trakterar det ovanliga instrumentet nyckelharpa, vilket förstas uppväckte stort jubel bland publiken både på stämman och under söndagen. Han heter Ake Liljeholm och är från Vårdinge.

Nyckelharpan är ett svenskt folkinstrument med tonförkortning genom »nycklar», som med vänstra handens fingrar trycks mot strängarna. Jämte de egentliga spelsträngarna, förr tre, senare fyra, som stryks med stråke, finns resonanssträngar. Instrumentet torde ha utbildats i Sverige under 1400- och 1500-talen och fått sin fullt färdiga konstruktion med understrängarna under 1600-talet.

Det här var andra midsommaren som medelpadingen Nils Olsson — mannen med hatten, som spelar en låt vid Fors' lilla midsommarstång för unga frun på gården, Anna-Brita från Skåne — firade i Sörmland. Första gången var på kyrkbacken vid Ösmo kyrka, då han spelade dragspel till dansen där.

Humör har han som en 20-åring, 68-årige Olsson, och pratar gör han för två. Under hela festen i gillestugan behöll han sin svarta hatt på. Det var inte för att han var högfärdig, berättade han, utan det är vanligt hemma hos honom. Där lyfter spelmännen på hatten bara för Gud och kungen, förklarade han. Och en spelman utan hatt ansåg han vara oklädd.

Upplevelserna på stämman i Julita kan han ännu inte smälta, så strålande vacker och minnesrik tyckte han den var.

Som vi berättade om i gårdagstidningen hölls på söndagens förmiddag en enkel minnesgudstjänst vid stiftarens av Sörmlands spelmansförbund, Ernst Granhammar, grav på Floda kyrkogård. Därefter framträdde tre av spelmännen under högmässan i kyrkan, då komminister Sven Dahlgren predikade.

Efter detta smakade det gott med kyrkkaffe i gillestugan vid Fors, där det blev gemytligt som alltid då spelmän med den rätta gnistan och förmågan träffas till fest. På bilden här överst till vänster ser vi »prov» på gästerna bänkade till kaffeborden, där hembakade godsaker snabbt försvann i hungriga magar. Just nu lyssnar man till sångaren Lars Andersson (se längre ner på sidan) som föredrar en rolig visa till lutackompanjemang.

Den musikaliska kosten var av olika slag. Förutom hr Hultströms egna låtar föredrog spelmännen också melodier av Flodabon C. G. Axelsson, som ju tyvärr på grund av olyckliga omständigheter inte kunde vara med. Hans maka fanns dock i gillestugan och genom henne sändes en varm hälsning till mannen, som senare på kvällen skulle få ett telegram från spelmännen samlade hos familjen Eriksson på Flenmo. Det är fru Axelsson som sitter till höger om den vitkritade, präktiga öppna spisen på den undre bilden.

På samma bild spelar också Närke-spelmännen Rydberg (t. v.) och R. Forslind låtar från sina hembygder. Kring de lövade väggarna sitter publiken förtjust och lyss till melodierna, alltmedan solen gassar så gudomligt skönt.

Att sångaren Lars Andersson med sin luta inte skulle fattas en sån här dag var alldeles givet. Så här glad såg han ut då han föredrog en av Evert Taubes festliga visor. Men han anslog också de veka, lyriska strängarna i sin repertoar och sjöng sin egen tonsättning av Prins Wilhelms Där hemma. Var skulle väl denna skira, av hembygdskärlek genomsyra-de visa med hr Anderssons melodiösa tonsättning passa bättre än på spelmansgille i den mest äktsörmländska miljö? Visserligen bugar inte rågen ännu så hög under Sörmlands sommarhimmel, och inte heller blommar väl blåklinten än, men det är ingredienser i svenska sommarbilden som kommer, även om jorden just nu törstar och Flodabönderna (inte bara de förresten) väntar på regn.

Det var spelmän från flera »utsocknes» landskap med på stämman i Julita och färden genom Floda till Flenmo, där det senare på eftermiddagen blev stor sammandragning av både spelmän och andra. Mannen till höger med fiolen och det uttrycksfulla ansiktet kommer från Närke och heter Rydberg.

